

NAŠA MOČ

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak
petek.

Uredništvo in
upravnništvo v
Kopitarjevih ulicah
št. 2.

Na o'čnina znaša:
celoletna . . . K 3.—
poluletna . . . „ 1.50
četrtletna . . . „ 0.75
- Posam. št. „ 0.10

Štev. 17. V LJUBLJANI, dné 29. marca 1907. Leto II.

Posredovavni uradi med delavci in delodajavci.*)

Namen delavske organizacije na eni in delodajavske na drugi strani ne more biti neprestana medsebojna borba, ampak tako stalno utrjeno razmerje, ki omogoči mirni razvoj dela brez večjih in kvarnih sporov. Seveda ne sme biti prvo, po čemur stremimo, mir, ampak vsestransko izboljšanje delavskih razmer in sicer v prvi vrsti s pomočjo organizacij, ki se ne smejo plašiti nobenega boja proti kapitalu in morajo imeti tudi moč, izvesti ga; zadnji in končni namen pa je sporazum. Ne da bi se podrobneje spuščali v vprašanje, ali je tak mir nujno potreben ali ne, kedaj je potreben in pod katerimi pogoji ga je treba skleniti, bomo danes precej obširno opisali zgodovino poizkusov in naprav, doseči sporazumljenje med delavci in delodajavci v delavskih vprašanjih. Opirali se bomo na razmere na Angleškem in Nemškem, ker je tam stvar najbolj razvita.

Da dosežejo delavci svoje zahteve, so večkrat primorani lotiti se štrajka. Delodajavci

postavijo tam, kjer so dovolj organizirani, štrajkom nasproti drugo sredstvo: splošno izključitev delavcev od dela. V obče je pretirana trditev, da štrajki niso delavstvu bogve kaj koristili. Brezdvoma bi dandanes delavski sloji, ako bi še veljala prepoved združevanja in se zabranjevale vse organizacije, bili dosti na slabšem, kot so dejansko sedaj, ko imajo sredstvo štrajka na razpolago, kadar hočejo in se čutijo dovolj močne začeti ga. Delavci bi imeli nekaj milijardov manj plače, bi živeli v veliko večji bedi kot dandanes in bi tudi ne mogli toliko in tako dobro izdelati kot v sedanjih časih — to, da bi bile cene za živila in druge potrebščine cenejše, bi malo odvagalo. Nasprotno pa bi podjetniki ne razpolagali s tolikim in tako popolnimi tehničnimi napravami ter bi morali delati s siromašnim in slabotnim delavstvom. Štrajki so brezdvomno povzročili, da se je na eni strani izboljšalo gnotno stanje in kulturna moč delavstva, na drugi pa podjetnike bolj navezali na delavce, katere mora podjetnik povsod vpoštovati in jih smatrati za sebi enakovredne. Toda velike žrtve, ki so s štrajki združene zlasti tam, kjer so delodajavci trdno organizirani, delavci pa slabo ali prav nič, so privedle do spoznanja, da je prav, če se najde poleg štrajkov, ki so le bojno orožje v silo, kakšno boljše sredstvo, ki bi privedlo do istih ciljev, do izboljšanja delavskih razmer. Ta misel je kmalu porodila poizkuse, ustanoviti take urade, odbore, zbornice in razsodišča, kjer bi se delavci in delodajavci poravnali skupno in v miru. Seveda je za to prvi pogoj, da sta obedve stranki močno organizirani, tako, da se eni ni treba bati, da bi jo druga mogla prisiliti do slabega sporazuma ali pa jo ogoljufati.

Taki uradi za sporazumljenje so se najprej ustanovili na Angleškem in sicer sredi najhujših gospodarskih in socialnih bojev. Prvi taki urad je nastal leta 1860 v Nottinghamu, kjer so delavci v tovarni za pletenje nogavic in rokavic bili hud boj s podjetniki. Tega leta sta izbruhnila dva štrajka, ki sta se za delavce neugodno končala in ravnokar bi se bil imel

začeti tretji. Tedaj so se na nasvet poznejšega ministra Mundella veleindustriji ponižali, so se podali k delavcem in so dejali: »Vi izdajte vsak teden po 1 šiling ali po 1 šiling in 6 pence, da se proti nam bojujete. Dajmo, pa poizkusimo, ali bi ne mogli skupaj določiti, kako visoke naj bodo vaše plače.« (Spomini Mundellejevi.) Tako je nastal »sporazumnostni urad« in za njim vsi drugi. Sestavljen je bil iz 10 članov, izvoljenih od delodajavcev in iz 10 članov, izvoljenih od delavcev. Če je nastal med delavci in delodajavci kak spor, je ta urad poizkušal poravnati, če pa se stranki ali pa ena izmed njih nista hoteli udati, je urad stvar razsodil. Podvreči se razsodbi pa nihče ni bil primoran. — Nekoliko drugače so bile urejene zbornice za sporazum, katere je ustanovil Rupert Kettle v Wolverhamptonu, kjer so zgradbeni delavci 17 tednov štrajkali in se z delodajavci naposled pomirili na predlog Kettlejev, ki je sestavil sporazumnostni urad po sledečih načelih: Delavci in delodajavci izvolijo v to zbornico vsak enako število zastopnikov. Nad temi zastopniki pa stoji enkrat za vselej izvoljeni nadstrankarski mirovni sodnik, razsojevalec, ki v slučaju, če se stranki v tej zbornici ne zjedinite, razsodi spor sam. Tej razsodbi sta se obedve stranki morale podvreči, kajti ta zbornica je razsojevala samo spore med takimi strankama, ki sta se že pri sklepanju delavske pogodbe zavezali, da se bosta v spornih slučajih podvrgle sklepom Kettleovega razsodišča.

To sta dve vrsti naprav za medsebojni sporazum; med prvo spadajo uradi za sporazumljenje, posredovalne zbornice, med drugo razsojevališča, razsojevalne zbornice, v pravem pomenu besede. Od leta 1860. naprej so se na Angleškem take zbornice povsod ustanovljale. Oprijeli so se jih rokodelci, velika in mala industrija, eksportno tovarništvo, zlasti pa premogovno rudarstvo in železniška industrija. V predilniški in strojni industriji sicer nimajo razsojevalnic, v katerih bi bili vsi delavci in delodajavci v enakem številu zastopani, pač pa se tu doseže za vsak

*) Glej St. M. Laach. III. 1907. Predaval v »Strokovnem društvu« na Jesenicah F. Terseglav 24. t. m.

Ivo Češnik.

Procesija.

V hišah je slišal jok in prepir. Okno je bilo odprto pod zemljo in luna je metala medle žarke v tisto klet. Na tleh sta spala v cunjah dva upadla otroka. Na postelji je ležala menda mati in smrčala. Morda se je napila žganja, predno je legla in otrokoma ga je dala. Odprla so se vrata. Prikolovratil je v klet mož in omahnil na posteljo. Zbudila se je žena, zavpila in ga začela biti s pestjo po obrazu.

»Lump, kod se vlačiš? Hanza, kje si bil? Ali si prinesel kaj denarja?«

»Pusti me, ljubica, pusti me, Marica!« Preiskala mu je žepe in pobrala drobiž. Hanza se je brisal po obrazu, iz katerega je curljala kri.

»Lepo je to življenje, sam vrag nima tako prijetnega. Ali ni imenitno živeti brez misli, čuma, svojcev, ljubezni?!«

Tako je mislil Pavle in je gledal procesijo. Rádila se mu je tedaj v glavi bogata misel.

»Da bi imel pest cekinov! Vrgel bi jih med tisto maso, da bi se zgrizla. Zgrabil bi luno z neba in jo prodal in nasul zlatov po cesti!«

Spomnil se je, da je to velika neumnost in je bil jezen sam nase,

»Fej, mlad sem in tako lepo bi bilo lahko življenje! Pojdi in se, jim pridruži in umri z njimi!«

Tako je premišljal o svojem cilju in ni našel drugčega, kot geslo: »Trpi in umri!«

Luna je svetila jasno nad tisto procesijo. Pavle je zavil v judovsko žganjarno in je pil do polnoči, potem se je pridružil procesiji.

Cerkniški shod. *)

(Poje učitelj Koboj po napevu: »Al' me boš kaj rada imela?« — Cham igra na orgljice.)

Grdo gleda oče Perko
kakor divji srakoperko:
»Kaj Gostinčar in Kopač?
Gruden naš je kandidač!«

Z Idrije Frančišek Tavzes,
je prav imeniten flavzes.
Kar vam on naklobasa,
crkne pes, če se mu dá.

Mojzesa in svetga Petra
kliče na pomoč, in jetra

jeze se mu tresejo
nad Gostinčarjem hudo.

Iz Ljubljane Triller doktor
je pa špases kolofoktar,
kolikorkrat zobe odpre,
klerikalca dol požre.

Doktor Chamič, nižješlojnik,
je zdaj kmetič, samostojnik.
Še rožički mu zrasto,
Za peklenščeka dober bo.

Pri soldatih bil bešelar,
liberalcem zdaj cuštelar,
Cham je havpt-inteligent
zdaj pri našem regiment.

Nam ponuden mrzli Gruden
izmed vseh je najbolj čuden:
Buden je kot kandidat,
bo zamuden za mandat.

Ni ostuden, ne priskuden,
Gruden vsem je zdaj priljuden.
Samo maja se boji,
ki gotovo ga stopi.

*) Po »Slovcu«.

posamezni sporni slučaj sporazum s pomočjo izurjenih in izobraženih zastopnikov delavskih in delodajavskih organizacij. Razven teh zbornic je na Angleškem tudi še nekaj takih sporazumnostnih uradov, ki razsojajo spore med delavstvom in delodajavstvom v celih okrajih.

Vse te naprave so nastale svobodno, brez pritiska od strani države. Čim bolj je rasla moč delavskih in delodajavskih organizacij, čim bolj so prizadete stranke uvidele, da organizacije zamorejo lažje, temeljitejše in bolj sigurno končati medsebojne spore, urediti plačilne in delavne razmere, kot hipni štrajki, ki večkrat niso dobro pripravljene in nepremišljeni, tem več zbornic za medsebojno sporazumljenje je nastalo. Nasprotno tem zbornicam pa so vse naprave, ki jih je vlada zakonskim potom ustanovljala, da razsojajo spore med delavstvom in delodajavstvom, le slabo ali prav nič uspevale. Zato je vlada leta 1896 socialnopolitično zakonodajo glede na sporazumnostne zbornice docela izpremenila ter izdala novo, pametnejšo postavbo, takozvano Conciliation Act. Ta postavba nalaga takozvanim »Trgovskim zbornicam« po onih industrijskih krajih, kjer še niso ustanovljene sporazumnostne zbornice, da morajo delati na to, da se take zbornice čimprej ustanove in jih pospeševati, ne da bi smela v to siliti. Če v takih okrajih, kjer ni urada za sporazum, izbruhne kak spor, naj Trgovska zbornica med strankama posreduje in v slučaju, da jo ena ali druga stranka naprosi za to, imenuje posredovalca, če jo pa naprosita obedve stranki, poleg posredovalca pa še razsojevalca.

Seveda razsojevališča in posredovališča niso povsod sestavljena po enem in istem kopitu. Če obstojijo pri eni in isti obrti različne krajevne razmere, bo tudi sestava posredovalnih uradov nekoliko različna ena od druge, še bolj seveda, če gre za popolnoma različne obrti. Že zato je potrebno, da nastanejo posredovališča svobodno, se takorekoč porodijo iz delavskih organizacij samih, ne da bi jih kdo usiljeval. Tako so na primer posredovalnice v rudarskem revirju v Durhamu, dasi se gre za eno in isto delo, po posameznih rovih različno urejene. Če izbruhne spor pri enem rovu, ga že tukaj izkušajo poravnati in sicer nek zaupnik delavcev in zastopnik rudarske uprave. Šele, če se pri rovu ne doseže sporazumljenje, pride cela zadeva pred stalni odbor, ki razsoja za ves rudniški okraj. Ta odbor je sestavljen iz 6 zastopnikov rudniških posestnikov in 6 zastopnikov delavstva ter nadstrankarskega načelnika. Vsake 14 dni se vrši seja. Navadno se vsaka sporna zadeva reši s poravnavo od strani obeh strank; seveda, če ne gre tako, pa izvoli odbor nepristranskega človeka, ki ne pripada ne tej ne oni stranki in ki potem spor razsodi. Seja se vrši vsakokrat v drugem okraju rudarskega revirja. Ako stranki, ki se ne moreta ali nočeta sporazumeti v odboru, predlagati, naj se sporna zadeva reši pred višjo inštanco, odda odbor zadevo »Posredovalnemu uradu«. Ta urad šteje več članov, kot stalni odbor in se snide vsako četrletje enkrat. Dve načeli pri tem vedno veljati: Boljša je poravnava kot pa razsodba. Svobodni možje, neodvisne organizacije se rajši med seboj pomenijo in domenijo kakor pa podvržejo razsojevalnemu sklepu. Vrhtega pa ni nihče primoran podvreči se razsodbi, ako ni to vsprejeto za pogoj že v delavski pogodbi.

Kakšni so pa — boste vprašali — uspehi teh razsojevališč in posredovalnih uradov? Najbolj bodo to dokazale številke iz uradne statistike od leta 1901 do leta 1905.

Leta 1901 je bilo 642 štrajkov, štrajkalo je 179.546 delavcev. Leta 1902 je bilo 442 štrajkov, štrajkalo je 256.667 delavcev. Leta 1903 je bilo 387 štrajkov, štrajkalo je 116.901 delavcev. Leta 1904 je bilo 355 štrajkov, štrajkalo je 87.208 delavcev. Leta 1905 je bilo 358 štrajkov, štrajkalo je 93.503 delavcev.

Torej štrajki znatno pojemajo, dasi so za pojemanje štrajkov tudi nekateri drugi vzroki. Strokovnjak v tem oziru, W. Zimmermann, piše, da vsako leto skoro en milijon delavcev s pomočjo posredovališč in razsodišč doseže izboljšanje plačilnih in delavnih razmer.

Poglejmo sedaj na Nemško!

Najbolj so v Nemčiji in kolikortoliko tudi pri nas v Avstriji — gotovo najbolj med vsemi delavskimi obrti — organizirani tiskarji. Z delodajavci sklepajo vseskozi in povsod takozvane tarifne pogodbe, kjer se uredijo in določijo plačilne in delavne razmere. Te plače in tarife je seveda treba povsod kontrolirati, nadzorovati, jih novim potrebam, draginjskim razmeram, tržnim razmeram, tehnik in drugim okolnostim primerno preurediti, zvišati, delavne pogoje izpremeniti ali izpopolniti, predvsem

pa rešiti spore, ki nastanejo ali vsled različne razlage tarifnih pogodb od strani delodajavcev ali delavcev, ali vsled tega, ker se ena ali druga stranka ne drži pogojev ali pa, ker se ne moreta sporazumeti, ali je potreben ta ali oni čas za izpremembo ali izpopolnitev tarifa ali ne — in tako dalje. Zato so posredovalni uradi tukaj zelo potrebni in koristni. In res — tiskarji imajo tako izvrstno urejeno posredovanje, da v tem oziru prekašajo v večjih točkah celo angleške sisteme. Naj pripomnimo le to, da so ti tiskarji, ki imajo tako natančno in uspešno delujoča posredovališča, najbolj zavedni organizirani delavski sloj. Razložimo te posredovalnice:

Za sporazum med tiskarniškimi principali in tiskarskim pomočniki posredujejo štiri vrste uradov. Tarifno delavsko pogodbo sestavi in določi tarifni odbor, ki sestoji iz deset principalov delodajavcev in deset pomočnikov tiskarjev. Vsa tiskarska organizacija po celi deželi pa je razdeljena v 12 okrožji, vsako okrožje izvoli enega člana v tarifni odbor, tako od strani principalov kakor od strani tiskarjev pomočnikov. Tarifni odbor se snide vsakih 5 let, da pregleda določbe delavske pogodbe in jih v slučaju potrebe preuredi ali izpremeni. Za to pa, da se določbe tarifne delavske pogodbe res povsod izvršujejo, je za celo deželo sestavljen tarifni urad. Sestoji iz treh principalov, treh pomočnikov in enega pravniška advokata, ki je stalni član tarifnega urada. Tarifnemu uradu je podrejeno dvanajst okrožnih uradov, ki so ustanovljeni v vsakemu izmed dvanajstih tiskarskih okrožji po deželi. Tudi ti okrožni uradi so iz šestih članov, po trije iz vsake stranke sestavljeni. Ti uradi določajo, kaj je za okraj, v katerem poslujejo, posebič z ozirom na tarifno pogodbo potrebno, da se preuredi — v prvi vrsti gre tukaj za plačilne doklade, ki so v posameznih okrajih vsled različnih draginjskih razmer potrebne nad določeno redno plačo. Potem pa so še razsodišča, ki se nahajajo v glavnih mestih tiskarskih okrožji. Sedaj jih je v Nemčiji 42. Ti poravnajo posamezne krajevne spore v mestih samih, kjer se nahajajo. Tudi v teh razsodiščih so delavci in delodajavci v enakem številu zastopani, toda obedve stranki izvolita vsaka zase svojega načelnika. Ta dva imata pravico poravnati osebno sama spore s pomočjo posredovanja. Le če to ne izda, je treba, da se zberejo vsi člani razsodišča, ki razsodijo o posameznih slučajih z dvetretjinsko večino glasov. Ako ni za kako razsodbo dvetretjinske večine, razsodi zadevo tarifni urad. Da se vsled sporov delo ne ustavi nenadoma, je določeno, da se mora brezpogojno vsaka stranka držati določenega roka za odpoved. Več delavcem se delo ne sme odpovedati, predno se za to ne izrečejo posredovalni uradi, ki imajo v takem slučaju odločevati. Ali se je v kakem posameznem slučaju prekršila delavska pogodba, to odloči tarifni urad, ne pa ena stranka sama zase.

V najnovšem času, šele pred enim letom, so razsodbe razsodišč in tarifnega urada dobile posebno veljavo. Septembra meseca leta 1906 sta namreč sklenila delodajavsko »Društvo tiskarjev« in delavska »Zveza nemških tiskarjev« pogodbo, s katero se obvezeta, da jamčita za izvedbo in vzdrževanje tarifne pogodbe od strani članov. Določbe razsodišč in tarifnega urada imajo odslej pravno in obvezno moč za delavsko in delodajavsko zvezo. Vsaka izmed obeh organizacij mora za izvedbo tarifnih pogodb in določil jamčiti tudi s svojim premoženjem v obliki kazni, ako se pogodbeno določila prekršujejo.

Kakšen je uspeh te tiskarniške organizacije? Od leta 1896, torej že celih 16 let, ni bilo več nobenega velikega, usodnega gibanja ali štrajka med 50.000 nemškimi tiskarji, kar je gotovo v veliki socialni blagor.

Še ena delavska obrt na Nemškem ima tako lepo in dobro poslujočo socialno organizacijo v svrhu poravnave med delavci in delodajavci, zidarji in tesarji v porenško-vestfalskem industrijskem okrožju. Ta poravnalna organizacija je zelo mlada, ustanovljena je namreč bila leta 1905, in sicer je to prišlo tako-le: Ko so leta 1905 spomladi stavkali v Dortmundu tesarji, je »Delodajavska zveza za gradbeno obrt v porenško-vestfalskih industrijskih okrožjih« vse delavce izključila in delavnice zaprla. Seveda, sedaj je bilo vsled močne organizacije delodajavcev treba misliti na odnehanje in sporazum. Da je prišlo do pogajanj med obema strankama, zato je imel največ zaslug nadžupan v Essenu, Zweigert, in ondotni socialni odsek mestnega sveta. Uspeh teh pogajanj je bil, da se je sklenila tarifna pogodba, takozvana kolektivna tarifna

pogodba, ker je sklenjena med organizacijama, to je med »Delodajavsko zvezo« na eni in med »Osrednjo zvezo krščanskih gradbenih delavcev«, »Osrednjo zvezo zidarjev«, »Osrednjo zvezo tesarjev« in »Osrednjo zvezo gradbenih delavskih pomočnikov Nemčije« na drugi strani. V tej kolektivni tarifni pogodbi se je uredilo akordno delo, plača, delavni red, s § 9. pa so se ustanovili posredovalni uradi, in sicer dvoje vrste: 1. krajevne poravnalne komisije, in 2. poravnalni urad za vse okrožje, koder veljajo določbe tarifne pogodbe. Krajevne poravnalne komisije sestojijo iz osmih članov, štirih, izvoljenih od delavcev, štirih izvoljenih od delodajavcev. Obedve stranki izvolita seveda zastopnike, ki dobro poznajo delavne razmere v dotičnem kraju, posebno pa gledata na to, da izvolita člane, ki uživajo toliko ugleda pri svojih organizacijah, da zamorejo doseči, da organizacije tudi res izvedejo sklepe in razsodbe poravnalne komisije. Ta krajevna komisija se bavi ponajveč s pritožbami vsled prekršitve tarifnih določb, določi in ureja pa tudi stvari, ki jih v tarifni pogodbi stranke natančno ne določijo, ampak prepuščajo strankam, naj po sporazumu ukrenejo, kakor se jim zdi prav in primerno.

Nad krajevnimi poravnalnimi komisijami pa stoji poravnalni urad, ki odločuje v stvarih celega okrožja, za katerega velja tarifna pogodba. Sestavljen je tako-le: Pet zastopnikov Delodajavske zveze, 5 zastopnikov iz delavskih organizacij, ki tu pridejo v poštev in nadstrankarski načelnik, katerega izvolijo delavski in delodajavski zastopniki skupno. Ker načelnik odločuje v slučajih, ko nobena stranka nima pri glasovanju večine, ko je razmerje glasov enako, je obenem v teh slučajih tudi razsodnik. Kar je za ta posredovalni urad posebno značilno, je to, da ostane v vedni zvezi z organizacijama, h katerim pripadajo člani urada. Posredovalni urad pošilja zapisnike svojih sej delodajavski in delavskim organizacijam, organizacije pa objavijo te zapisnike v svojih glasilih. Tako pospešujejo organizacije delo posredovalnega urada, ga izpopolnjujejo, nadzirajo in urejujejo.

Kaj pa spada v delokrog poravnalnega urada? Delovanje poravnalnice je deloma razsojevalno, deloma postavodajalno. Poravnalni urad razsoja o spornih zadevah, v katerih se v krajevnih poravnalnih komisijah ni doseglo sporazumljenje; večinoma pa je delo poravnalnega urada postavodajavno. Urad sklepa nove tarifne pogodbe, izpreminja po potrebi stare tarifne določbe in jih v dvoumih slučajih razlaga in razloži.

To sta torej dve poravnalni napravi, kakoršnih druge delavske obrti v tako stalni obliki nimajo. Poglejmo sedaj, kakšna načela se dajo iz uspešnega delovanja te vrste posredovališč izvajati.

× × ×

Če si ogledamo dolgoletno delovanje angleških poravnalnih zbornic, vidimo, da zato delujejo z uspehom, ker se delavec in delodajavec v slučaju sporov smatrata drug drugega za enakopravna v medsebojno korist. To je, kar oživlja in določa delo razsojevalnih zbornic na Angleškem. Drugod, zlasti pa še pri nas, delodajavci niso prišli do izpoznanja, da se v slučaju kakih pogajanj z delavci ne smejo smatrati za »gospodarje v lastni hiši« — kakor pravijo — ampak da niso več in nič manj kot delavci. Le dva samostojna človeka, ki sta, kar se tiče dela, podjetja in njihovega prospeha, enakovredna in enakopravna, moreta sklepati med seboj pogodbe, ki trdno držijo. Delodajavci naj bi pri nas pomislili, da se vedno bolj izgublja njihovo samolastno gospodarstvo in da njihova oblast polagoma vsa prehaja na karte, truste in ringe, ki določajo v posameznih podjetjih, ki spadajo k njim, vse to, kar je preje posamezni podjetnik lastnik sam odločeval. V tem pomenu kakor prej kmalu ne bo nobenega podjetnika, ki bi bil lahko res s a n i svoj gospodar in zato bi bilo zelo namesto, našemu času primerno in edino koristno za delodajavca, če bi se pri pogajanjih z delavci varoval ošabnosti, samolastnosti in neke vzvišenosti ter se z njimi pogajal kakor enak z enakimi. Seveda — ako na drugi strani delavci izprevidijo, da jim je v posameznem slučaju poravnava v veliko večjo korist, kot spor in štrajk, potem morajo tudi oni pri pogajanjih toliko odnehati, da se doseže toliko, kolikor zamorejo delodajavci res brez velike škode za podjetje ali zase dovoliti. Res je, da socialna demokracija zastopa načelo, da naj delavstvo s kapitalom vodi neizprosni boj, da naj dela na to, da se bo nasprotstvo med delavci in delodajavci vedno bolj poostrevalo in povečalo, dokler po-

lagoma kapitalistiški družabni red vsled tega boja in gospodarskega ter socialnega razvoja v tej nevdzdržljivi smeri samosebi ne nazpade in se uveljavi povsod proletariati s svojo novo socialistiško družabno obliko. Ali je res in verjetno, da se bo kapitalistiški družabni red tako razvijal, propadel in končno propal, kakor misli socialna demokracija, o tem danes ne bomo razpravljali; resnica je ta, da tudi socialdemokratske delavske strokovne organizacije sklepajo tarifne pogodbe in poravnave v slučaju sporov, ker uvidijo, da vsaj v današnjih razmerah poravnava in pogodba več koristi, kot dolgotrajni boj.

Drugo, kar je potrebno za uspešno delovanje poravnalnih zbornic, je to, da mora vsaka stroka imeti sebi primerno urejeni poravnalni sistem, ne pa, da bi en in isti način poravnave bil za vse delavske stroke. V poravnalnih komisijah, zbornicah in uradih morajo delavci in delodajavski zastopniki biti vsi iz ene stroke in zato tudi najlažje poravnajo spore, ker poznajo krajevne in posebno delavne razmere. Večkrat, kakor n. pr. v velikih rudniških revirjih, bo potreba, da v eni in isti stroki obstoji več posredovalnih organov, n. pr. pri delavskih skupinah pri vsakem posameznem rovu itd. V obče pa je poravnalno postopanje urejeno takole: Prvo je delavski odbor, s katerim se podjetnik pogaja in posvetuje, kadar se gre za manjše zadeve, ki jih je lažje odpraviti. Drugo je krajevna poravnalna komisija, ki je sestavljena polovico iz delavskih, polovico iz delodajavskih zastopnikov. Zadnja, takorekoč prizivna instanca pa je poravnalni ali razsojevalni urad, ki obsega ena delavsko stroko v vsem okraju, razsoja stvari, katerih komisija ni bila v stanu razsoditi ter odločuje v najvažnejših vprašanjih delavske tarifne pogodbe.

Sedaj pa pridemo do najvažnejše točke, do razmerja med poravnalnimi uradi in delavskimi oziroma delodajavskimi strokovnimi organizacijami. Kako to, boste povpraševali? Čisto naravno. Kje so pa nastala prava poravnališča in razsojevališča? Tam, kjer so sklenili delavci z delodajavci takozvane kolektivne tarifne določbe. Kajti, če obstoji kje med delavci ene stroke in podjetniki taka tarifna pogodba, je nujno potreben razsojevalni urad, ki 1. pazi na to, da obede stranki izpolnjujeta in izvršujeta tarifnopogodbena določila, 2. v spornih slučajih razloži kak dvoumni tarifni pogoj tako, da ta odločba in razlaga veže obede stranki, 3. tarifno pogodbo času in novim potrebam, draginskim in tehničnim razmeram potrebno izpremeni, izpopolni in izboljšuje. Tako sta v zvezi tarifna delavska pogodba z poravnališčem, oziroma razsojevališčem. Ker je pa kolektivna tarifna delavska pogodba mogoča le med organizacijama, delavsko in delodajavsko, so razsojevalni uradi nujno v zvezi tudi z delavskimi in delodajavskimi organizacijami samimi. Kolektivno tarifno pogodbo sklenejo med seboj organizaciji, delavska in delodajavska, ki jamčita za to, da bodo posamezni člani organizacije tudi določene tarifne pogoje izpolnjevali, dobra tarifna pogodba pa je mogoča le med dobrima, močnima organizacijama. Take organizacije sta tudi najboljše jamstvo, da se bo 1. tarifna pogodba izpolnjevala, 2. pa, da se v spornih slučajih sporno zadevo da v razsodbo razsodišču, v katerega izvolijo organizacije same svoje zastopnike. Z delavskimi zastopniki, ki se opirajo na mogočno in trdno strokovno organizacijo, se bodo delodajavci vse drugače pogajali, kakor z neorganiziranimi ali pa slabo organiziranimi delavci. Strokovna organizacija ni samo najboljše in najbolj izdatno orožje v boju med delavci in podjetniki, ampak je nasprotno tudi najboljše jamstvo za mir in spravo.

Velik nedostatek je na primer v Nemčiji to, da je ondotna strokovna organizacija razbita — imamo krščansko strokovno organizacijo, socialdemokratsko in tudi že nekaj takozvanih »rumenih« strokovnih organizacij, ki sestojijo iz takozvanih nacionalnih demokratov — ako bi te organizacije bile združene, bi bile tarifne pogodbe mnogo lažje in tudi razsojevališča bi bila enotnejša. Tako je n. pr. tiskarska organizacija v Nemčiji skoro izključno socialdemokratska in pri sklepanju tarifnih pogodb ni določil ne pusti izlepa blizu druge organizacije; pri zidarjih in tesarjih v porenko-vestfalskem okrožju pa je stvar drugačna; tu so z delodajavsko zvezo sklenile tarifno pogodbo štiri organizacije najrazličnejše smeri.

Na močni organizaciji sloneča posredovališča so za delavca tudi najboljše parlamentarna šola, kjer se pogaja mirno in upoštevajoč razloge nasprotnikove. Na drugi strani pa so

delavske organizacije, na katere se posredovalni uradi opirajo, najboljše jamstvo za to, da se razsodbe teh uradov tudi izpeljejo. Dobra organizacija je v tem oziru tudi dobra vzgojevalnica za delavca, ki se uči pokorjevati se njenim sklepom in navodilom ter uvaževati njen pomen.

Se boljše je seveda, če za izpeljavo tarifnih določb organizacije delavcev in delodajavcev ne jamčijo samo s svojo disciplinarno močjo nad člani, ampak tudi s svojim premoženjem, kakor je to izvedeno v posredovalno-uradni organizaciji tiskarjev.

Ta tiskarska organizacija za poravnavo med principalni in pomočniki je torej vsled premoženjskega jamstva, ki nalaga obema strankama v slučaju prekršitve tarifno-pogodbenih določil, denarne kazni, ki so pri sodiščih iztožljive, kakor pravimo, civilnopravno vezana. Sedaj je vprašanje, ali bi kazalo vezati te tarifne in posredovalne organizacije tudi javnopravno, tako da bi se dali izvesti sklepi razsodišč in poravnališč kazenskim potom od strani državne oblasti. Izvedeno imajo to v Neuzelandiji in v Avstraliji. Tam imajo razsodbe razsojevalnega sodišča med delavci in delodajavci javnopravno moč in so vsled visokih denarnih in zapornih kazni od strani države obvezne za vse člane tiste delavske stroke, o kateri se je razsojevalo, celo za tiste člane in organizacije, ki se niso udeleževale spora, o katerem se je razsodilo.

Treba je priznati, da v Avstraliji ta sistem uspeva, vendar pa se dalj časa, saj pri nas, ne bi dal vzdržati. Večalimanj bi bila to prisiljena stvar. Mi moramo sleikoprej stati na stališču, da naj posredovalni in poravnalni uradi vzrastejo iz svobodnih organizacij samih, ki naj, ne da bi jih v to silila država, same odločijo, kaj smatrajo za potrebno, in si tudi pridobijo tako veljavo in moč, da bodo, kar sklenejo, mogle tudi same brez tuje pomoči izvesti.

To bo za delavstvo najboljša šola za samopomoč, samoobrambo in samoodločitev.

Parlamentarna šola, vzgojevališče in izobraževališče bo taka organizacija — pravo delavsko vseničilišče, ki bi o vojski in miru lahko svobodno odločevalo po treznem predvaru in v zavesti, da bo v obojnem slučaju zmagalo.

Z lastnimi močmi.

Celovec. »Slovensko krščansko-socialno delavsko društvo« je imelo, kakor vsak četrtek, tako tudi dne 21. t. m., svoj redni socialni kurz. Dr. Ehrlich je govoril o strokovnih društvih ter je povdarjal, da je na Angleškem približno dva milijona, na Nemškem čez en milijon, na Belgijskem 150.000 in na Avstrijskem 350.000 delavcev v strokovnih društvih organiziranih. Nato se je razvila razprava, ki so se je udeležili tovariši Bramor, Likar, Konjar in Vajncerl. V debati se je spoznala potreba obojnih društev, strokovnega in splošno delavskega. Naše društvo je zato, da imamo nekaj dom, v katerem se učimo, izobražujemo in dobimo prijateljska srca. Strokovno društvo pa se vojskuje za nas, da nam daje ugled na zunaj. Sicer je res, da so strokovna društva draga, to pa zato, ker so bojovita društva. Boj pa je drag in treba veliko denarja. Strokovno društvo bo znašalo stroškov tako okoli 20. kron na leto. To pa ni veliko, ako pomislimo, da imamo nekaj dom, da smo člani velikanske družine in smo preskrbljeni ob brezposelnosti, podpirani na potovanju in ob štrajku brez skrbi.

Občni zbor »Izobraževalnega društva« v Podlublju na Koroškem se je v nedeljo, dne 24. t. mes., vršil ob obilni udeležbi. Predsednik Spöck je otvoril občni zbor, nakar je poročal tajnik Čema o društvenem delovanju. Iz poročila blagajnikovega poizvemo, da je imelo društvo v pretečenem letu 154 članov. Dohodkov je imelo 677 K 91 h; stroškov pa 600 K 3 h. Arnuš je poročal o društvenem gibanju. Knjig se je izposodilo 337, v društvu je bilo dvanajst predavanj. Tamburaški zbor vodi občinski tajnik Müller, pevski zbor pa Arnuš in Bernot. — Društvo je bilo zastopano tudi na II. vseslovenskem delavskem shodu v Preski in na delavski akademiji na Jesenicah. Gospod dekan iz Kaplje je daroval društvu 30 knjig, »Slovenska Matica« pa čez 30, za kar se izreče obema iskrena zahvala. Po teh poročilih je predaval tovariš Iv. Nep. Gostinčar iz Ljubljane o socialni demokraciji. Poslušalci so pazno poslušali in pokazalo se je, da je bilo to predavanje prav umestno.

Celje. Ustanovni shod »Društva delavcev c. kr. cinkarne v Gaberjih pri Celju« se je vršil na cvetno nedeljo v celjskem »Narodnem do-

mu«. Otvoril ga je društven ustanovitelj celjski vikar Gorišek, ki naglašja potrebo strokovne združitve delavstva. Za predsednika zboru se izvoli tovariš Frančišek Trebičnik, za podpredsednika tovariš Anton Rednak, za zapisničarja pa tovariš Schöff. Tovariš Trebičnik se zahvaljuje pripravljalnemu odboru za trud, ki ga je imel, da se je ustanovilo društvo. Potrebno je, da se delavstvo izobrazijo. Izobraženo delavstvo spoštujejo tudi delodajalci. Delavstvo s e mora medsebojno podpirati in držati mora skupaj. O namenih delavskih stanovskih društev in o delavskem glasilu »Naša Moč« govori nato zapisničar S. K. S. Z. iz Ljubljane. Vikar Gorišek naglašja, da je novo društvo krščansko-socialno delavsko društvo. V odboru morajo biti le delavci in nihče drugi. Tovariš Ferdinand Jošt govori o nujni potrebi, da se pridobijo tudi druge delavske stroke za stanovsko, strokovno organizacijo. Odbor novega društva se je sestavil sledeče: Frančišek Trebičnik predsednik, Anton Rednak namestnik, Frančišek Skale zapisničar, Ferdinand Jošt knjižničar, Jakob Tovornik blagajnik, Frančišek Apat blagajnikov namestnik; odborniki so: Avguštin Cimerman, Šimon Kobola, Janez Žaler, Jurij Špeglič, Jakob Rojc.

Računski sklep:

»Prvega delavskega konsumnega društva na Jesenicah, registrovane zadruge z omejeno zavezo« IX. redni občni zbor se je vršil v nedeljo, dne 10. marca 1907, ob 3. uri popoldne v prostorih novega »Delavskega doma« na Savi. Dnevni red je bil sledeči: 1. Poročila načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1906. 4. Volitev načestva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Prememba pravil. 7. Slučajnosti. — Računski zaključek »I. delavskega konsumnega društva na Jesenicah«, registrovane zadruge z omejeno zavezo, za osmo upravno leto 1906 izkazuje sledeče: Društvo se je ustanovilo 26. marca 1898. — Zadruga je član »Zadružne zveze« v Ljubljani, ki je izvršila zadnjo revizijo dne 7. marca 1906, in »Gospodarske zveze« v Ljubljani, ki posreduje za zadrugo nakupe, oziroma prodaje. Začetkom leta 1906 je zadruga imela zadružnikov 255 s 409 deleži v znesku 4090 K. V računskem letu je pristopilo zadružnikov 20 s 25 deleži v znesku 250 K, Skupaj 275 s 429 deleži v znesku 4290 K. Izstopilo je 13 zadružnikov s 13 deleži v znesku 130 K ter šteje zadruga koncem računskega leta zadružnikov 260 s 416 deleži v znesku 4160 K. Tekom računskega leta je odpovedalo pet zadružnikov pet deležev v znesku 50 K. Denarni promet v računskem letu je bil naslednji: Prejemki 79.866 kron 2 h, izdatki 78.107 K 28 h. Skupaj 157.973 kron 30 h. — Denarni promet izkazuje: a) Prejemki (debet): Blagajniški preostanek leta 1905 246 K 27 h, vplačani deleži 250 K, pristopnine 60 K, izposojila 1107 K 64 h, prejemki za blago 78.000 K 35 h, najemnina 201 K 76 h. Skupaj 79.866 K 2 h; b) izdatki (kredit): Izplačani deleži 155 K 8 h, vrnjena izposojila 2943 K 14 h, izdatki za blago 65.912 K 73 h, voznina 1606 K 60 h, užitnina 381 K, davki 475 K 28 h, upravni stroški: plače uslužbencem 1651 K 90 h, poštšina in brzojavni 121 K 95 h, kurjava in svečava 179 K 16 h, nagrade 680 K, zavarovalnina 69 K 88 h, potnina, bolniška blagajna, tiskovine in nabava ledu 279 K 79 h, skupaj 2982 K 68 h; obersti deležev 77 K, obersti izposojil 855 K 5 h, skupaj 932 K 5 h; dividende iz istega dobička leta 1905 2718 K 72 h, gotovina konec leta 1906 1758 K 74 h. Skupaj 79.866 K 2 h. — Račun zgube in dobička izkazuje: a) Zguba (debet): Voznina 1606 K 60 h, užitnina 381 K, odpis nepremičnega inventarja 2 odst. 119 K 10 h, odpis premičnega inventarja 10 odstotkov 123 K 25 h, davki in neposredna pristojbina 475 K 28 h, upravni stroški 2982 K 68 h, obresti 932 K 5 h, obresti rezervnega zaklada 234 K 92 h, neizplačane obresti deležev 77 K 33 h, dolg na obrestih od izposojil 63 K 56 h, v letu 1905 predplač. obr. izposojil 72 K 67 h, razlike pri deležih leta 1905 43 K 66 h, čisti dobiček 4443 K 18 h. Skupaj 11.555 K 28 h; b) dobiček (kredit): Koasmati dobiček pri blagu 10.981 K 19 h, pristopnine 60 K, najemnina 201 K 76 h, predplačane obresti izposojil 70 K 82 h, delež pri »Gospodarski zvezi« 20 K, v letu 1905 dolžne obr. deležev 3 K 50 h, v letu 1905 dolžne obresti izposojil 83 K 64 h, v letu 1905 dolžne dividende 134 K 37 h. Skupaj 11.555 K 28 h. (Konec prih.)

Med brati in sestrami.

Trbovlje. V nedeljo, dne 24. t. m., je priredilo »Kmetško bralno društvo« in »Slovensko delavsko krščansko društvo« v društvenih pro-

starih gostilne Puspata v Trbovljah svojo društveno javno zborovanje. Povabljeni sta bila govornika državni poslanec dr. Korošec in dr. Benkovič iz Brežic, sedaj kandidat za državnoborski volivni okraj Laški trg, Sevnica in Brežice. Ljudstva je bilo mnogo. Nismo pričakovali take udeležbe. Celó iz Dola in Hrastnika se jih je nekoliko udeležilo, katere mi imenujemo Rošovce, ali Rošovi hlapci, pa te udeležence bi bili lahko na prste obeh rok prešteli. A za krik in nemir delati jih je bilo dovolj. Že ko je prvi govornik dr. Korošec imel besedo, so začeli govornika motiti, ali on jim je vsakokrat prav dobro zabrisal pod nos. Prisiljeni so bili, da so utihnili. Ko se je pa predstavil kandidat dr. Benkovič, bili so ti Rošovci tako nesramni, s svojim pričanjem, da jih je govornik neolikance in neizobražence imenoval, nakar mu je ljudstvo »Kmetске zveze« z živio-klici pritrjevalo. Ti neprijetni kričači bi bili sicer radi shod razbili, pa se niso upali, ker jih je bilo premalo. Nekaj nedvomljivega se je tudi opazilo, namreč občinski redar Homolak je stal med kričači in namesto da bi bil ljudstvo svaril, je pa ljudstvo izpodbujal, naj bi kričali. Homolak, ali vam vaš župan Roš in c. kr. okrajno glavarstvo taki službeni disciplin daje, da hodite na društvena zborovanja nemir delati? S tem se sicer še hočemo pri priložnosti pomeniti, vam ne bo vaša stranka nič pomagala, in

za državnega poslanca pa bo vendarle dr. Benkovič izvoljen, župana Roša pa mi nikdar ne bomo volili, in sicer zato ne, ker on ni za katoličane, ker njegovi sinovi sramotujejo duhovnike in jih napadajo z grdimi besedami. Kako bo Roš za državnega poslanca, ker on je tukaj za župana, ki je ena največjih občin, katera šteje čez 12.000 ljudstva, in on je tudi deželni poslanec, in sedaj hoče še državni poslanec postati. Vprašamo, kako bo ta mož zastopal kmete in delavce v državnem zboru, to se pokaže, da njemu ni za korist ljudstva, pač pa za desetake mu je, katere misli v državnem zboru zaslužiti. Delavci in kmetje! Mi volimo dr. Benkoviča dne 14. maja, Roš naj se pa za svojo županstvo in deželni zbor briga, saj ima dovolj dela!

**Delavci in delavke!
Zahtevajte v vseh javnih prostorih „Našo Moč“!**

„Naša moč“
izhaja vsak petek.
Cena na leto 3 krone.
Cene inseratom so:
za male 6stopne oglase: 6 vrstic 70 v., 12 vrstic 130 v., 18 vrstic 180 v., 24 vrstic 220 v. 3stopne oglase računamo: 1 krat 9 v. petič vrsta, 2 krat 7 v. petič vrsta, 3 krat 5 v. petič vrsta.
Uredništvo in upravništvo
„Naše moči“
Kopitarjeve ulice šte. 2.

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernove ulice 9
priporočata
svojo največjo zalogo zgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke in
novosti v
konfekciji za dame.

Ustanovljeno leta 1862.
Milko Krapeš urar
Podružnica Resljeva cesta št. 2 v Ljubljani Podružnica Resljeva cesta št. 2 prej g. Jos. Černe.
Jurčitev trg šte. 3, pri železnem mostu
priporoča svojo bogato zalogo
zlatih, srebrnih, tula- in nikelnastih ur, verižic, stenskih in nihalnih ur, uhanov in prstanov
Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro.
Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam izredno veliko svojo zalogo furnitur.
Glavno zastopstvo za Kranjsko zaloga strun za nihalne ure v vseh dolžinah in debelostih.

Ustanovljeno leta 1845.
JOS. REICH
Edini zavod
za kemično čiščenje obleke ter zastorjev, barvarija in likanje usnja
na par
Poljanski nasip — Ozke ulice št. 4.
Sprejemališče
Šelenburgove ulice šte. 3.
Postrežba točna. Solidne cene.

AUSTRO = AMERICANA

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in zanesljivo potovati naj se obrnejo
Simona Kmetelca
v Ljubljani Klotovorske ulice 26.
Šahovrstna Pojasnila daje se brezplačno.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini:
Češnik & Milavec
(pri Češniku)
Špitalske ulice Ljubljana Lingarjeve ulice
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago
za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva. Cene najnižje.

Tovarna za stole

Franceta Švigeljna
na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko izdeluje 2805 26-2
vsakovrstne stole
od preprostih do najfinejših po najnižjih cenah brez konkurence.
Ilustrovan cenik pošlje se na zahtevo zastonj in franko.

Ivan Podlesnik ml.
Ljubljana - - - Starl trg šte. 10

Priporoča svojo trgovino s klobuki in čevlji

Velika zaloga
Solidno blago
Zmerne cene